

Rozdział IV.

Podsumowanie i wnioski

Przedstawione w niniejszej pracy badania empiryczne miały na celu udzielenie odpowiedzi na pytanie dotyczące poziomu uzdolnień muzycznych u osób z zespołem Williamsa. Ze względu na rzadkość występowania omawianego zaburzenia genetycznego i związaną z tym niewielką liczbę osób badanych ($N = 15$) przeprowadzone badania miały charakter eksploracyjny. Wyniki opracowane zostały bez uwzględnienia istotności statystycznej. W celu jej osiągnięcia badania należałoby powtórzyć na szerszej populacji. Prezentowane wyniki stanowią jedynie podstawę do wysunięcia wstępnych wniosków, które wymagają dokładniejszego sprawdzenia. Niemniej jednak uzyskane wyniki stanowią swoiste źródło wiedzy, które poszerza mało znane w Polsce zagadnienie zespołu Williamsa oraz towarzyszących mu uzdolnień muzycznych. Pod pojęciem uzdolnień muzycznych mieszczą się między innymi: słuch muzyczny, pamięć melodii, zdolność koncentracji na bodźcach dźwiękowych, a także umiejętność rozróżniania dźwięków mowy (Wierszyłowski, 1979). Wymienione elementy poddałam szczegółowej ocenie w przeprowadzonych i prezentowanych w niniejszej pracy badaniach.

Pierwsze pytanie badawcze dotyczyło poziomu słuchu muzycznego charakteryzującego osoby z zespołem Williamsa. Przeprowadzone badania testem „Średniej miary słuchu muzycznego” autorstwa E. Gordona pozwoliły na zebranie danych, które dowodzą, iż średni wynik kształtuje się na poziomie przeciętnym, natomiast nieznaczna część osób badanych uzyskała wynik powyżej przeciętnej.

Drugim rozpatrywanym przeze mnie aspektem była koncentracja uwagi na bodźcach słuchowych. W celu sprawdzenia umiejętności skupienia uwagi oraz jej wybiórczości posłużyłam się testem „Słyszę”. Uzyskane rezultaty pozwalają na wysnucie wniosku, iż większość osób z zespołem Williamsa charakteryzuje się dobrą lub bardzo dobrą uwagą słuchową.

Kolejne zagadnienie dotyczyło słuchu fonemowego. W celu sprawdzenia poziomu wyżej wymienionej funkcji posłużyłam się testem „Nieznany język” autorstwa M. Bogdanowicz. Uzyskane wyniki, choć bardzo zróżnicowane, dały uśredniony wynik na poziomie przeciętnym.

W nawiązaniu do słuchu fonemowego sprawdziłam także poziom słuchowej pamięci fonologicznej. Przeprowadziłam badania korzystając z testu „Zetotest” G. Krasowicz. Uzyskane wyniki kształtują się na poziomie powyżej przeciętnej.

Następnie badaniom poddałam pamięć dźwięków znanych melodii. Użyłam testu skonstruowanego dla celów niniejszej pracy. Uzyskane wyniki były bardzo różnorodne, jednakże przeprowadzona analiza skupień ukazała, iż znacząca większość osób badanych uzyskiwała wyniki na poziomie przeciętnym.

W moich badaniach podjęłam także kwestię współwystępowania analogicznych poziomów wykonania poszczególnych testów. Porównywałam ze sobą wyniki uzyskane w następujących parach testów:

- „Średnia miara słuchu muzycznego” i „Słyszę”,
- „Średnia miara słuchu muzycznego” i „Nieznany język”,
- „Średnia miara słuchu muzycznego” i „Zetotest”,
- „Średnia miara słuchu muzycznego” i „Jaka to melodia?”.

Wnioski, jakie nasuwają się po przeanalizowaniu wyników w poszczególnych zestawach testów, sugerują, iż osiągnięty poziom słuchu muzycznego koresponduje z analogicznym poziomem wykonania pozostałych testów. Osoby, które uzyskały wysokie wyniki w jednym z testów, uzyskały równoważne efekty w kolejnych. Podobnie przedstawia się sytuacja osób, które uzyskały wyniki przeciętne lub poniżej przeciętnej. Zatem można powiedzieć, iż poziom słuchu muzycznego ma wpływ na zdolność koncentracji uwagi na bodźcach dźwiękowych (uwagę słuchową), słuch fonemowy, słuchową pamięć fonemową oraz lepsze zapamiętywanie i przypominanie melodii (długotrwałą pamięć słuchową).

Kolejnym aspektem, który poddałam analizie była zależność między osiągniętymi wynikami w poszczególnych testach a wiekiem osób badanych. Wydawałoby się, iż wszystkie badane aspekty uzdolnień muzycznych będą rozwijać się wprost proporcjonalnie do wieku. Jednakże wyniki przeprowadzonych badań pokazały, iż wiek nie odgrywa istotnej roli pod względem prezentowanego poziomu: słuchu muzycznego, koncentracji uwagi na bodźcach muzycznych, słuchu fonologicznego, słuchowej pamięci fonologicznej oraz pamięci znanych melodii. Z ostrożnością można stwierdzić, że wiek stanowi zatem zmienną pozbawioną znaczenia w kwestii prognozowania uzdolnień muzycznych u osób z zespołem Williamsa.

Szczegółowa analiza wyników pod względem korelacji między płcią badanych a poziomem wykonania poszczególnych testów pokazała, iż chłopcy zaprezentowali wyższy poziom słuchu muzycznego niż dziewczęta. Wyniki podzielone ze względu na płeć osób badanych pokazują, iż chłopcy przejawiają także lepszą koncentrację uwagi na bodźcach dźwiękowych niż dziewczęta. Pod względem poziomu słuchu fonemowego

chłopcy osiągnęli wyższe wyniki w porównaniu z dziewczętami. Ponadto chłopcy uzyskali wyższe rezultaty także w testach badających słuchową pamięć fonologiczną oraz pamięć znanych melodii.

Wyniki, jakie uzyskałam po przeprowadzeniu opisanych badań, potwierdzają hipotezę o uzdolnieniach muzycznych współwystępujących z upośledzeniem umysłowym (Shutredyson, 1986, Herzyk, 2005) a w szczególności osób z zespołem Williamsa (Semel, Rosner, 2003).

Z przeprowadzonych rozmów z osobami badanymi oraz z ich rodzicami wynika, iż większość z dzieci za ulubiony przedmiot w szkole uważa muzykę. Ponadto wszystkie osoby badane codziennie słuchają muzyki z płyt bądź radia. Część z badanej grupy bierze aktywny udział w tworzeniu muzyki poprzez grę na różnych instrumentach (m.in. keyboard, trąbka, cymbałki i bębenki) lub śpiew np. w chórze. Siedmioro dzieci otrzymuje kształcenie formalne w zakresie prywatnych lekcji bądź też dodatkowych zajęć w szkole. Ponadto troje dzieci zdobyło wysokie notowania w różnego rodzaju konkursach muzycznych na szczeblach regionalnych, a także krajowym.

Omawiając wyniki przeprowadzonych badań należy pamiętać, iż są to badania eksploracyjne, co w rezultacie utrudnia generalizowanie wniosków na szerszą populację. Pozostaje niezaprzeczalnym fakt, iż badania należałoby powtórzyć na większej grupie osób badanych.

Ponadto uwzględnienia wymaga fakt, iż osoby z zespołem Williamsa, mimo posiadania tego samego zaburzenia, pozostają indywidualnymi jednostkami. Zestawy genów, które uległy uszkodzeniu mogą być różne, wobec czego każda osoba charakteryzuje się odmiennym profilem funkcjonowania. Uwzględniając powyższe zastrzeżenia należy wykazać szczególną ostrożność przy analizowaniu i uogólnianiu wyników na całą populację osób z zespołem Williamsa.

Wnioski jakie można wysnuć po zapoznaniu się z charakterystyką zespołu Williamsa oraz z wynikami prezentowanych badań sugerują kierunek działań, które należałoby podjąć w przyszłości. Mianowicie zdolności muzyczne warto rozwijać już u małych dzieci, bowiem wczesna i intensywna stymulacja rozwoju zdolności muzycznych dziecka odgrywa znaczącą rolę wśród czynników decydujących o przyszłych osiągnięciach w dziedzinie muzyki (Lewandowska, 2001). Rodzice i nauczyciele powinni zadbać o zapewnienie odpowiedniej edukacji muzycznej zawierającej lekcje śpiewu i gry na instrumentach. Kształcenie muzyczne może przynieść znaczące korzyści osobom z zespołem Williamsa, między innymi poprawę sprawności manualnej poprzez przyjemne

ćwiczenia motoryki małej podczas grania na precyzyjnych instrumentach. Ponadto poczucie rytmu i melodii poprawia koordynację ruchową oraz płynność i grację poruszania się. Częste granie oraz słuchanie utworów muzycznych przyczynia się do poprawy koncentracji uwagi oraz pamięci słuchowej. Efekty te można z kolei wykorzystać w nauce innych przedmiotów szkolnych. Śpiewanie piosenek jest najlepszą drogą do nauki słownictwa i struktur gramatycznych języka ojczystego, a także języków obcych. Wiedza z przedmiotów ścisłych przedstawiona w postaci rytmicznej piosenki bądź rymowanego wierszyka zapewne przyniesie lepszy efekt, niż wyrażone w postaci „regulek” wymaganych do zapamiętania.

Z kolei udział w zajęciach śpiewu chóralnego przyczynia się do nawiązywania lepszych kontaktów z rówieśnikami oraz do promowania współpracy. Natomiast występy przed publicznością uczą radzenia sobie ze stresem i treścią w sytuacji trudnej. Nauka gry na instrumentach muzycznych uczy także sumienności oraz wytrwałości. Wspomaga także cierpliwość oraz wydłuża okresy skupienia uwagi. Gra w zespole muzycznym pomaga w przyswojeniu zasad współpracy oraz uczy czekania na swoją kolej. Odbiór bądź tworzenie muzyki daje nieocenioną możliwość wyrażenia swoich uczuć i emocji. Osoby z zespołem Williamsa w sposób bardzo emocjonalny przeżywają historie niesione przez dźwięki, melodie i słowa. W związku z powyższym nasuwa się przypuszczenie, iż poprzez odpowiedni dobór utworów muzycznych można wpływać na ich nastrój, samopoczucie, poziom energii oraz nastawienie do zadania. Muzyka może relaksować, uspokajać, ale także zachęcać do pracy i wykonywania monotonnych ćwiczeń.

Podsumowując powyższe rozważania chciałabym podkreślić dobroczynny wpływ muzyki na wszechstronny rozwój dzieci i młodzieży z zespołem Williamsa. Może stanowić ona narzędzie do skuteczniejszego przekazania wiedzy objętej materiałem nauczania w szkole, jak również zasad współżycia w społeczeństwie. Ponadto pomaga w rozwoju procesów poznawczych, w tym szczególnie pamięci i uwagi. Co więcej, ma pozytywny wpływ na rozwój emocjonalny. Z kolei u osób dorosłych muzyka odgrywa dużą rolę w radzeniu sobie z trudnymi emocjami oraz pomaga w skuteczniejszym wykonywaniu prostych czynności związanych z samoobsługą bądź pracą.

Zatem można stwierdzić, iż muzyka odgrywa pozytywną rolę w rozwoju osób z zespołem Williamsa. Fakt posiadania przez nich uzdolnień muzycznych zwiększa potrzebę oraz ułatwia jej realizację w wykorzystaniu muzyki w niemalże każdej dziedzinie życia, nauki i pracy. Omówione przeze mnie zagadnienia wyznaczają kierunek

przyszłych działań i badań, jakie należałoby podjąć w celu szczegółowych weryfikacji przedstawionych wniosków.